

Vec C-536/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

10. august 2022

Vnútroštátny súd:

Landgericht Ravensburg

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

8. august 2022

Žalobcovia:

MW

CY

Žalovaná:

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania vo veci samej

Žaloba o vrátenie náhrady za predčasné splatenie v súvislosti so zmluvou o úvere pre spotrebiteľov týkajúcou sa nehnuteľnosti

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad práva Únie, článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

1. Má sa pojem „spravodliv[á] a objektívna náhrada... možných nákladov priamo spojených s predčasným splatením úveru“ uvedený v článku 25 ods. 3 smernice 2014/17/EÚ vykladať v tom zmysle, že táto náhrada zahŕňa aj ušlý zisk veriteľa, najmä budúce platby úrokov, o ktoré v dôsledku predčasného splatenia prišiel?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:

Obsahuje právo Únie a najmä článok 25 ods. 3 smernice 2014/17/EÚ usmernenia týkajúce sa výpočtu príjmov veriteľa z opätovného investovania predčasne splateného spotrebiteľského úveru týkajúceho sa nehnuteľnosti, ktoré sa majú zohľadniť v prípade ušlého zisku, a prípadne aké sú to usmernenia?

Najmä:

a) Musí vnútroštátna právna úprava týkajúca sa tohto výpočtu vychádzať z toho, akým spôsobom veriteľ skutočne použije predčasne splatenú sumu?

b) Môže vnútroštátna právna úprava veriteľovi dovoliovať, aby náhradu za predčasné splatenie vypočítal na základe fiktívneho opätovného investovania do bezpečných kapitálových prostriedkov s rovnakou dobou splatnosti (tzv. aktívno-pasívna metóda)?

3. Patrí do pôsobnosti článku 25 smernice 2014/17/EÚ aj prípad, keď spotrebiteľ najprv vypovie zmluvu o spotrebiteľskom úvere týkajúcu sa nehnuteľnosti na základe práva vypovedať zmluvu stanoveného vnútroštátnym zákonodarcom a až potom predčasne splatí úver veriteľovi?

Uvádzané právne predpisy Únie

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010 (Ú. v. EÚ L 60, 2014, s. 34), článok 25 ods. 3

Uvádzané vnútroštátne predpisy

Bürgerliches Gesetzbuch (Občiansky zákonník, ďalej len „BGB“), najmä § 252, § 490 ods. 2, § 500 ods. 2, § 502 a § 812

Zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Žalobcovia uzavreli 11. januára 2019 so žalovanou zmluvu o spotrebiteľskom úvere týkajúcu sa nehnuteľnosti (ďalej len „zmluva o úvere“), ktorej predmetom bola istina vo výške 236 000,00 eura, na účely nadobudnutia prenajatého bytu vo vlastníctve. Úroková sadzba úveru je podľa zmluvy o úvere pevne stanovená do 30. januára 2029.
- 2 V zmluve o úvere sa uvádza, že dlžník môže počas doby fixácie úrokovej sadzby úveru úplne alebo čiastočne predčasne splniť svoje záväzky len v prípade, ak má oprávnený záujem na takomto predčasnom splnení záväzkov.
- 3 Podľa zmluvy o úvere vzniká v prípade predčasného splatenia úveru nárok na náhradu za predčasné splatenie. V tejto súvislosti sa v zmluve o úvere uvádza, že banke sa má nahradiť škoda, ktorá jej vznikne v dôsledku predčasného splatenia. Zmluva o úvere ďalej stanovuje, že táto škoda sa má vypočítať na základe aktívno-pasívnej metódy, ktorú Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko) označil za prípustnú a pri ktorej sa vychádza z toho, že prostriedky, ktoré sa v dôsledku splatenia zmenili na disponibilné, sa investujú do hypotekárnych záložných listov s rovnakou dobou splatnosti. Pri tomto výpočte sa má zohľadniť okrem iného škoda spôsobená stratou úrokov ako finančná strata vyplývajúca z predčasného splatenia úveru, t. j. rozdiel medzi zmluvným úrokom a výnosom z hypotekárnych záložných listov s dobou splatnosti, ktorá zodpovedá vyššej dobe splatnosti úveru, ktorý sa má predčasne splatiť. Okrem toho podľa zmluvy o úvere vzniká nárok na spravodlivú náhradu administratívnych nákladov spojených s predčasným splatením úveru.
- 4 Kúpnu zmluvou z 19. mája 2020 žalobcovia predali prenajatú nehnuteľnosť za kúpnu cenu vo výške 255 000,00 eura. Žalobcu, vojaka v dočasnej službe, jeho zamestnávateľ preradil. Žalobcovia vypovedali zmluvu o úvere k 30. júnu 2020. Žalovaná listom z 9. júna 2020 oznámila žalobcom náhradu za predčasné splatenie vo výške 27 614,17 eura, ktorú vyžadovala v prípade predčasného splatenia úveru k 30. júnu 2020. Žalobcovia zaplatili túto náhradu za predčasné splatenie.

- 5 Listom z 19. apríla 2021 žalobcovia vyzvali žalovanú, aby im vrátila náhradu za predčasné splatenie, a prejednávanou žalobou uplatňujú nárok na vrátenie tejto sumy.
- 6 Žalobcovia zastávajú názor, že žalovaná nemala nárok na zaplatenie náhrady za predčasné splatenie, lebo zmluva o úvere neobsahuje postačujúce údaje týkajúce sa okrem iného výpočtu náhrady za predčasné splatenie. Okrem toho podľa nich zo smernice 2014/17 vyplýva, že náhradu za predčasné splatenie môže tvoriť len náhrada za skutočne vzniknuté náklady a jej súčasťou nemôžu byť úroky, o ktoré prišiel veriteľ, resp. ušlý zisk. Žalobcovia navyše považujú hypotetický výpočet podľa finančno-matematických vzorcov za neprípustný.
- 7 Žalovaná zastáva názor, že v zmluve sú obsiahnuté všetky zákonom predpísané údaje v postačujúcom rozsahu. Pokiaľ ide o výšku požadovanej náhrady, žalovaná poukazuje na ustálenú judikatúru Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor), podľa ktorej v prípade oprávneného predčasného splatenia úveru zabezpečeného záložným právom k nehnuteľnosti má veriteľ nárok na náhradu škody, ktorá je priamo spojená s predčasným splatením, ak je dlžník v čase splatenia úveru povinný platiť úroky v pevne stanovenej úrokovej sadzbe úveru. Banky musia podľa žalovanej pri poskytovaní úverov spravidla pristúpiť k refinancovaniu a uzatvárajú dlhodobé zmluvy s refinancujúcim subjektom.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 8 Rozhodnutie sporu vo veci samej závisí od toho, či žalobcovia majú podľa § 812 BGB (ktorý upravuje nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia) nárok na vrátenie zaplatenej náhrady za predčasné splatenie. Bolo by to tak v prípade, ak by žalovaná nemala nárok na náhradu za predčasné splatenie.

O prvej prejudiciálnej otázke

- 9 Nárok žalovanej na zaplatenie náhrady za predčasné splatenie by mohol vyplývať z § 502 ods. 1 BGB. Ak by však toto ustanovenie bolo nezlučiteľné s právom Únie, najmä s článkom 25 ods. 3 smernice 2014/17, v rozsahu, v akom sa veriteľovi priznáva nárok na náhradu za predčasné splatenie zodpovedajúci náhrade škody, ktorá mu vznikla, v plnej výške vrátane ušlého zisku, žalovaná by nemala nárok na ušlý zisk. Žalobe o vrátenie náhrady za predčasné splatenie by v tejto časti bolo potrebné vyhovieť.
- 10 § 252 BGB stanovuje, že škoda, ktorá sa má nahradiť, zahŕňa aj ušlý zisk.
- 11 Podľa § 500 ods. 2 BGB môže dlžník kedykoľvek úplne alebo čiastočne predčasne splniť svoje záväzky vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy o úvere (prvá veta). Ak ide o spotrebiteľskú zmluvu o úvere, pre ktorú bola dohodnutá pevne stanovená úroková sadzba úveru, je to však počas doby fixácie úrokovej sadzby úveru možné len vtedy, ak má dlžník oprávnený záujem na takomto predčasnom splnení záväzkov (druhá veta).

- 12 Podľa § 502 ods. 1 BGB má veriteľ v prípade predčasného splatenia úveru nárok na „spravodlivú náhradu za predčasné splatenie“. Toto ustanovenie platí od prebratia smernice 2014/17 do nemeckého právneho poriadku aj pre zmluvy o spotrebiteľskom úvere týkajúce sa nehnuteľností. V § 502 BGB však nie je vymedzené, čo sa má presne rozumieť pod spravodlivou náhradou za predčasné splatenie.
- 13 Nemecký zákonodarca výslovne neprebral požiadavky obsiahnuté v článku 25 ods. 3 prvej a druhej vety smernice 2014/17, podľa ktorých sa môže vyžadovať len „objektívna“ náhrada a náhrada „neprekračuje finančnú stratu veriteľa“.
- 14 Vo vnútroštátnej judikatúre sa vychádza z toho, že škoda, ktorá vznikla veriteľovi, podľa § 502 ods. 1 BGB sa má ďalej určovať na základe zásad, na ktorých sú založené právne predpisy týkajúce sa náhrady škody, takže úroky, o ktoré prišiel veriteľ, môžu byť aj po prebratí smernice 2014/17 podľa § 252 BGB predmetom náhrady ako ušlý zisk.
- 15 Zo znenia a systematiky článku 25 smernice 2014/17 podľa názoru vnútroštátneho súdu vyplývajú rôzne usmernenia týkajúce sa výkladu.
- 16 Podľa článku 25 ods. 1 druhej vety smernice 2014/17 musia členské štáty zabezpečiť, aby spotrebiteľ v prípade predčasného splatenia mal právo na zníženie celkových nákladov spojených s úverom a aby takéto zníženie tvorili úroky a náklady na zostávajúcu dobu trvania zmluvy. To by mohlo znamenať, že na úroky a náklady na zvyšnú dobu trvania zmluvy sa nemá prihliadať.
- 17 V neprospech zohľadnenia úrokov, ktorých splatnosť by nastala, ak by nedošlo k predčasnému splateniu, svedčí aj skutočnosť, že podľa článku 25 ods. 3 prvej vety smernice 2014/17 možno vyžadovať len náklady *priamo* spojené s predčasným splatením úveru. Zdá sa sporné, či sa tým majú myslieť úroky, ktorých splatnosť by nastala len v prípade, ak by nedošlo k predčasnému splateniu.
- 18 Okrem toho by obmedzujúca formulácia „*možných* nákladov“ uvedená v článku 25 ods. 3 prvej vety smernice 2014/17 tiež mohla brániť zohľadneniu úrokov (v odôvodnení 66 tejto smernice sa nachádza podobné obmedzenie „*prípadné* náklady“). V prípade predčasného splatenia totiž veriteľ nevyhnutne, a nie len *prípadne* prichádza o ďalšie platby úrokov.

O druhej prejudiciálnej otázke

- 19 Ak právo Únie, najmä článok 25 ods. 3 smernice 2014/17, síce nebráni nároku banky na náhradu škody v plnej výške vrátane ušlého zisku podľa § 502 ods. 1 BGB, ale s ním zrejme nie je v súlade metóda výpočtu uvedeného nároku na náhradu škody potvrdená vo vnútroštátnej judikatúre, žalobe by sa tiež muselo vyhovieť, keďže nárok na zaplatenie náhrady za predčasné splatenie je podľa § 502 ods. 2 bodu 2 BGB vylúčený, ak metóda výpočtu, ktorá sa má uplatniť,

nebola spotrebiteľovi oznámená pri uzavretí zmluvy. § 502 ods. 2 bod 2 BGB stanovuje, že nárok na náhradu za predčasné splatenie je vylúčený, ak „sú údaje o dobe trvania zmluvy, práve dlžníka vypovedať zmluvu alebo výpočte náhrady za predčasné splatenie, ktoré sú uvedené v zmluve, nepostačujúce“. V prejednávacom prípade žalovaná oznámila žalobcom len výpočet podľa tzv. aktívno-pasívnej metódy. Žalovaná by teda nemohla neskôr vypočítať škodu, ktorá jej vznikla, podľa inej metódy.

- 20 Podľa názoru vnútroštátneho súdu možno z článku 25 smernice 2014/17 vyvodit' rôzne závery týkajúce sa výpočtu náhrady za predčasné splatenie.
- 21 Požiadavka, aby bola náhrada „objektívna“, ktorá je uvedená v článku 25 ods. 3 prvej vete smernice 2014/17, svedčí v prospech záveru, že pri výpočte možno vziať do úvahy len konkrétne vzniknuté náklady. Fiktívny výpočet na základe finančno-matematických alebo štatistických hodnôt by preto mohol byť neprípustný. V prospech tohto záveru by mohla svedčiť aj formulácia „ak je takáto náhrada odôvodnená“ uvedená v článku 25 ods. 3 prvej vete smernice 2014/17, najmä ak sa tento dodatok v anglickej („objective compensation, where justified“) a francúzskej („objective, lorsque cela s'avère justifié“) verzii vzťahuje na požiadavku objektívnosti.
- 22 V prospech záveru, že predmetom náhrady môžu byť aj fiktívne straty, naopak svedčí znenie článku 25 ods. 4 druhej vety smernice 2014/17. Podľa tohto ustanovenia sa musia v informáciách poskytnutých dlžníkovi „minimálne kvantifik[ovať] dôsledky, ktoré pre spotrebiteľa vyplývajú zo splnenia jeho povinností pred uplynutím platnosti zmluvy o úvere, a jasne... uvádza[t] všetky použité predpoklady. Všetky použité predpoklady musia byť primerané a odôvodnené“. Z tejto formulácie by sa dalo vyvodit', že náhrada zahŕňa aj také faktory, ktoré možno zistiť pomocou predpokladov.

O tretej prejudiciálnej otázke

- 23 Nárok žalovanej na náhradu za predčasné splatenie by mohol vyplývať aj z § 490 ods. 2 tretej vety BGB, keďže žalobcovia nielenže predčasne splatili úver, ale navyše predtým vypovedali zmluvu. Ak sa na tretiu prejudiciálnu otázku odpovie záporne, žalovaná by mala nárok na ušlý zisk. Ak by naopak odpoveď na tretiu prejudiciálnu otázku bola kladná, v rámci výkladu § 490 ods. 2 BGB by vznikli rovnaké otázky ako pri uplatňovaní § 502 ods. 1 BGB (prvá a druhá prejudiciálna otázka).
- 24 Podľa § 490 ods. 2 BGB môže dlžník predčasne vypovedať zmluvu o úvere, v prípade ktorej je úroková sadzba úveru pevne stanovená a úver je zabezpečený okrem iného záložným právom k nehnuteľnosti, ak to vyžadujú jeho „oprávnené záujmy“ (prvá veta). Taký záujem existuje najmä vtedy, ak dlžník potrebuje použiť vec, ku ktorej bolo zriadené záložné právo na zabezpečenie úveru, inak (druhá veta). Dlžník musí nahradiť veriteľovi škodu, ktorá mu vznikne v dôsledku predčasnej vypovede (tretia veta). Pri výpočte tejto náhrady za predčasné splatenie

sa podľa ustálenej judikatúry Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) rovnako uplatnia zásady, na ktorých sú založené právne predpisy týkajúce sa náhrady škody, takže sa podľa § 252 BGB má nahradiť aj ušlý zisk.

- 25 Vo vnútroštátnom práve je sporné, či sú podmienky uplatnenia práva vypovedať zmluvu podľa § 490 ods. 2 BGB formulované užšie než podmienky týkajúce sa predčasného splatenia podľa § 500 BGB a či má článok 25 smernice 2014/17 vplyv aj na výklad § 490 BGB. Doteraz sa v rámci pôsobnosti § 490 ods. 2 BGB podľa prevládajúceho názoru pri výklade pojmu „oprávnený záujem“ vyžaduje súvislosť so zachovaním schopnosti dlžníka prijímať slobodné ekonomické rozhodnutia práve so zreteľom na nehnuteľnosť použitú na zabezpečenie úveru. Naproti tomu sa v kontexte výkladu v súlade so smernicou predpokladá, že v rámci § 500 BGB môžu predčasné splatenie odôvodniť aj iné oprávnené záujmy (napr. rozvod alebo strata zamestnania).
- 26 Podľa názoru vnútroštátneho súdu mnohé nasvedčuje tomu, že článok 25 smernice 2014/17 sa uplatní aj v prípade, ak spotrebiteľ pred predčasným splatením úveru vypovie zmluvu o spotrebiteľskom úvere týkajúcu sa nehnuteľnosti podľa § 490 ods. 2 BGB. Prostredníctvom článku 25 smernice 2014/17 sa má zaručiť minimálny štandard ochrany spotrebiteľa pre prípad predčasného splatenia. V tejto súvislosti nemôže byť relevantné, či sa pred týmto splatením uplatní aj právo vypovedať zmluvu, ktoré existuje podľa vnútroštátnej právnej úpravy. Spotrebiteľ spravidla vôbec nevie, že v jeho vnútroštátnom práve existujú rozdielne predpisy týkajúce sa oboch týchto prípadov. Dokonca aj keď vie o oboch možnostiach, zrejme „pre istotu“ vypovie zmluvu. Ak by sa smernica na tieto prípady neuplatnila, mnohí spotrebiteľia by nemohli využiť svoje právo na predčasné splatenie úveru podľa článku 25 smernice 2014/17.
- 27 To platí najmä v prípade, ak Súdny dvor pri zodpovedaní prvej a druhej prejudiciálnej otázky dospeje k záveru, že zásady týkajúce sa výpočtu náhrady za predčasné splatenie v rámci § 500 a 502 BGB, ktoré sa doteraz uplatňovali podľa vnútroštátneho práva, sú úplne alebo čiastočne nezlučiteľné s článkom 25 smernice 2014/17. Ak by sa náhrada za predčasné splatenie v prípade uplatnenia práva predčasne vypovedať zmluvu podľa § 490 ods. 2 BGB počítala inak než v rámci predčasného splatenia podľa § 500 a 502 BGB, malo by to za následok, že spotrebiteľ, ktorý predčasne vypovie zmluvu o úvere, ktorú uzavrel, by sa prípadne nachádzal v menej výhodnej situácii než dlžník, ktorý uplatní svoje právo na predčasné splatenie bez výpovede. Vzhľadom na skutočnosť, že toto právo má slúžiť na ochranu spotrebiteľa, možno preto považovať za potrebné, aby sa článok 25 smernice 2014/17 uplatnil aj v prípade výpovede podanej pred splatením úveru.